

АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ

у **4** ТОМАХ

За редакцією
академіка НАМН України,
професора **В.М. ЗАПОРОЖАНА**

ТОМ **1**

АКУШЕРСТВО

МЕДИЦИНА

АКУШЕРСТВО ТА ГІНЕКОЛОГІЯ

За редакцією академіка НАМН України,
професора В.М. ЗАПОРОЖАНА

Том 1

АКУШЕРСТВО

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністерством охорони здоров'я України як національне керівництво
для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації,
лікарів-інтернів і лікарів-курсантів вищих медичних навчальних закладів
(факультетів) післядипломної освіти

ЗАТВЕРДЖЕНО

Міністерством освіти і науки України як національний підручник
для студентів старших курсів вищих медичних навчальних закладів
IV рівня акредитації та лікарів-інтернів, курсантів вищих медичних
навчальних закладів (факультетів) післядипломної освіти

Київ

ВСВ «Медицина»

2013

УДК 618.2/7;618.1
ББК 37.16я73
А44

Координатор роботи авторського колективу: В.В. Подольський — д-р мед. наук, проф., заступник директора ДУ "ІПАГ НАМН України" з наукової роботи

Рецензенти:

Ю.П. Вдовиченко — д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України, перший проректор НМАПО імені П.Л. Шупика, зав. кафедри акушерства, гінекології та перинатології;

В.В. Камінський — д-р мед. наук, проф., чл.-кор. НАМН України, зав. кафедри акушерства, гінекології та репродуктології НМАПО імені П.Л. Шулика;

Ю.С. Паращук — д-р мед. наук, проф., зав. кафедри акушерства та гінекології № 2 Харківського національного медичного університету

Акушерство та гінекологія: У 4 т.: національний підручник / Кол. авт.; за ред. акад. А44 НАМН України, проф. В.М. Запорожана. — Т. 1: Акушерство / В.М. Запорожана, В.К. Чайка, Л.Б. Маркін та ін.; за ред. акад. НАМН України, проф. В.М. Запорожана. — К.: ВСВ "Медицина", 2013. — 1032 с. + 4 с. кольор. вкл.
ISBN 978-617-505-257-0; ISBN 978-617-505-275-4 (Т. 1)

Національний підручник з акушерства і гінекології — перше в Україні видання із серії науково-практичних керівництв, що містить усю наукову інформацію, необхідну для студентів, лікарів і науковців. У національному підручнику представлено як основні положення класичного акушерства, так і досягнення новітніх інноваційних технологій у цій галузі. На відміну від більшості інших керівництв, у національному підручнику з акушерства і гінекології велику увагу приділено питанням профілактики, діагностики, фармакотерапії і хірургічним методам лікування, детально представлено клінічні рекомендації з усіх основних нозологій і синдромів в акушерсько-гінекологічній практиці. Видання ілюстроване, містить клінічні приклади для кращого засвоєння матеріалу.

Для студентів вищих медичних навчальних закладів IV рівня акредитації, лікарів -інтернів, курсантів, ординаторів, аспірантів, науковців, лікарів пологових будинків, жіночих консультацій.

УДК 618.2/7;618.1
ББК 37.16.я73

ISBN 978-617-505-275-0
ISBN 978-617-505-257-0 (Т. 1)

ЗМІСТ

Перелік скорочень.....	8
Розділ 1. ОРГАНІЗАЦІЯ АКУШЕРСЬКОЇ ДОПОМОГИ В УКРАЇНІ	9
Організація акушерської допомоги на амбулаторному рівні	9
Організація стаціонарної акушерської допомоги	12
Організація спеціалізованої акушерської допомоги	18
Акушерська допомога жінкам, які мешкають у сільській місцевості	23
Реформування перинатальної допомоги в Україні	27
Організація акушерсько-гінекологічної допомоги на засадах сімейної медицини..	41
Етика лікаря.....	50
Профілактика акушерських і перинатальних ускладнень	52
Розділ 2. ОСНОВНІ МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ В АКУШЕРСТВІ	54
Клінічні методи діагностики.....	54
Визначення біофізичного профілю плода.....	131
Інструментальні методи діагностики.....	131
Біопсія плаценти.....	133
Кордоцентез	133
Пренатальна диспансеризація.....	134
Розділ 3. ЗНЕБОЛЮВАННЯ В АКУШЕРСТВІ	135
Знеболювання пологів	135
Знеболювання під час акушерських і гінекологічних операцій	143
Методи знеболювання	147
Розділ 4. КЛІНІЧНА АНАТОМІЯ ТА ФІЗІОЛОГІЯ ОРГАНІВ МАЛОГО ТАЗА ...	177
Анатомо-фізіологічні зміни статевих органів під час вагітності	177
Анатомо-функціональний зв'язок статевих органів жінки з прилеглими органами малого таза	178
Анатомо-фізіологічні фактори, що забезпечують нормальне положення внутрішніх статевих органів жінки	181
Розділ 5. ФІЗІОЛОГІЧНЕ АКУШЕРСТВО	183
Фізіологічні зміни в організмі жінки під час вагітності	183
Розвиток плодового яйця залежно від терміну вагітності. Діагностика вагітності в різні терміни	186
Ведення фізіологічної вагітності	188

ЗМІСТ

Фізіологічні зміни в організмі жінки у зв'язку з пологами	190
Жіночий таз в акушерському відношенні	191
Фізіологія скоротливої функції матки під час пологів	200
Фізіологія та ведення пологів	203
Біомеханізм пологів при передньому та задньому видах потиличного передлежання	206
Перебіг і ведення нормального післяпологового періоду	214
Сучасне ведення лактації та грудного вигодовування	214
Розділ 6. ПАТОЛОГІЧНЕ ТА ОПЕРАТИВНЕ АКУШЕРСТВО	236
Вагітність і пологи в неповнолітніх	236
Вагітність після екстракорпорального запліднення	249
Багатоплідна вагітність	250
Невиношування вагітності	260
Внутрішньоутробна загибель плода (аборт, що не відбувся, або завмерла вагітність)	268
Звичне невиношування вагітності	297
Спадкові дефекти гемостазу	324
Передчасні пологи	340
Переношена вагітність	356
Плацентарна дисфункція	361
Затримка росту плода	395
Патологія навколоплідних вод: мало-, багатоводдя	401
Патологічний прелімінальний період	407
Аномалії пуповини, що ускладнюють перебіг вагітності і погіршують наслідки для плода	410
Антифосфоліпідний синдром	424
HELLP-синдром	429
Синдром дисемінованого внутрішньосудинного згортання крові	434
Емболія навколоплідними водами	444
Ізосерологічна несумісність крові матері і плода. Гемолітична хвороба плода і новонародженого	449
Патологічні пологи	463
Пологи при розгинальних передлежаннях голівки плода	463
Пологи при асинклітичних вставленнях голівки плода	470
Пологи при тазових передлежаннях плода	471
Пологи при високому прямому та низькому поперечному стоянні стрілового шва	480
Пологи при неправильних положеннях плода	482
Ведення пологів при великому плоді	485
Вузкий таз. Особливості біомеханізму пологів	487
Ведення пологів при аномаліях пологової діяльності	503
Ведення вагітності та пологів у жінок із рубцем на матці	511
Ведення пологів при дисточії плечиків плода	519
Ведення пологів при передлежанні та випаданні пуповини	521
Оперативне акушерство	523

Акушерські повороти.....	523
Екстракція плода та тазовий кінець.....	527
Операція-закладання акушерських щипців.....	531
Кесарів розтин.....	534
Пологи через природні пологові шляхи після попереднього кесаревого розтину	557
Переривання вагітності в ранні та пізні терміни	568
Плородурйнівні операції	602
Розділ 7. КРОВОТЕЧІ, ШОК І ТЕРМІНАЛЬНІ СТАНИ В АКУШЕРСТВІ.....	606
Акушерські кровотечі	606
Мимовільний викидень	606
Позаматкова вагітність.....	614
Яєчникова вагітність	621
Шийкова вагітність	622
Абдомінальна (черевна) вагітність	623
Кровотечі під час вагітності та пологів	625
Передлежання плаценти	625
Передчасне відшарування нормально розташованої плаценти	630
Емболія амніотичною рідиною	637
Кровотеча в ранній і пізній післяпологовий період	639
Кровотеча в послідовий (третій) період пологів	640
Кровотеча, пов'язана із затримкою, патологією прикріплення або защемленням плаценти	640
Рання (первинна) післяпологова кровотеча	641
Шок і термінальні стани в акушерстві	653
Тромбогеморагічний синдром	659
Розділ 8. ГЕСТОЗИ	665
Ранні гестози: етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика, лікування і тактика ведення вагітності	665
Прееклампсія (пізні гестози): етіологія, класифікація, клінічна картина, діагностика	670
Лікування прееклампсії, тактика ведення вагітності та пологів	675
Характеристика лікарських засобів, які застосовують при прееклампсії	676
Інтенсивна терапія тяжких форм прееклампсії	679
Розділ 9. ТРАВМАТИЗМ В АКУШЕРСТВІ.....	684
Розриви зовнішніх статевих органів, піхви, шийки матки під час пологів	684
Розриви матки під час вагітності та пологів	688
Гематоми	694
Травматизм при акушерських операціях	699
Розділ 10. ЕКСТРАГЕНІТАЛЬНІ ЗАХВОРЮВАННЯ В АКУШЕРСТВІ	703
Захворювання серцево-судинної системи і вагітність	703

ЗМІСТ

Вроджені вади серця	711
Набуті вади серця	718
Вагітність і пологи в жінок, оперованих з приводу набутих вад серця	725
Хвороби міокарда	728
Міокардит	731
Інфекційний ендокардит	734
Артеріальна гіпертензія і вагітність	736
Артеріальна гіпотензія і вагітність	747
Порушення серцевого ритму у вагітних	751
Варикозна хвороба вен і вагітність	771
Захворювання системи гемостазу і вагітність	774
Захворювання органів дихання у вагітних	783
Пневмонія у вагітних	783
Бронхіальна астма і вагітність	788
Торакодіафрагмальні захворювання і вагітність	799
Гострі респіраторні вірусні захворювання і вагітність	801
Інші захворювання органів дихання	805
Хвороби сечової системи	809
Гострі інфекції сечових шляхів	809
Хронічні інфекції сечових шляхів	814
Хронічний гломерулонефрит	814
Хронічний пієлонефрит	818
Сечокам'яна хвороба (нефролітіаз)	822
Вагітність і єдина нирка	825
Трансплантована нирка і вагітність	830
Аномалії сечових шляхів	832
Гострі хірургічні захворювання жовчних шляхів під час вагітності	833
Хвороби ендокринної системи	836
Цукровий діабет і вагітність	836
Гестаційний діабет	848
Нецукровий діабет	851
Пролактинома	853
Хронічна недостатність кіркової речовини надниркових залоз	855
Хвороби щитоподібної залози і вагітність	857
Хвороби крові та кровотворної системи і вагітність	862
Хвороби органів травлення і вагітність	870
Гастроєзофагеальна рефлюксна хвороба	870
Виразкова хвороба шлунка та дванадцятипалої кишки	873
Синдром подразненої кишки та вагітність	877
Захворювання печінки	879
Холестаза вагітних	879
Гостра вірусна жирова дистрофія печінки	881
Гострий вірусний гепатит	882
Цироз печінки	895
Хронічні інфекції та вагітність	897
Туберкульоз і вагітність	897

ЗМІСТ

ВІЛ-інфекція і вагітність	910
Хронічні вірусні гепатити і вагітність... ..	920
Хронічний алкогольний гепатит і вагітність	925
Інфекційні хвороби і вагітність	928
Токсоплазмоз	929
Краснуха	931
Урогенітальний мікоплазмоз	934
Хламідіоз	937
Герпес простий	940
Цитомегаловірусна інфекція	942
Бактеріальний вагіноз	944
Урогенітальний кандидоз	946
Папіломавірусна інфекція	948
Гонорея	952
Урогенітальний трихомоніаз	955
Інфекція, зумовлена стрептококом групи В	959
Сифіліс і вагітність	961
Розділ II. ВАГІТНІСТЬ ПРИ ДОБРОЯКІСНИХ ТА ЗЛОЯКІСНИХ	
ЗАХВОРЮВАННЯХ ОРГАНІВ МАЛОГО ТАЗА ТА	
МОЛОЧНОЇ ЗАЛОЗИ	
Доброякісні захворювання шийки матки і вагітність	965
Лейоміома матки і вагітність	970
Доброякісні пухлини яєчників і вагітність	977
Фіброзно-кістозна хвороба молочної залози	982
Рак молочної залози і вагітність	987
Трофобластична хвороба	992
Розділ 12. ГОСТРА ХІРУРГІЧНА ПАТОЛОГІЯ І ВАГІТНІСТЬ	
Гострий апендицит	998
Гострий холецистит	1004
Гострий панкреатит	1006
Кишкова непрохідність	1008
Неспецифічний виразковий коліт	1009
Перфоративні гастродуоденальні виразки	1012
Список літератури	1014